

Invånardialog med barn och deras vårdnadshavare

Ett sätt att skapa delaktighet genom samtal och aktiviteter

FOLKTANDVÅRDEN

vgregion.se/folktandvarden

Invånardialog med barn och deras vårdnadshavare

Ett sätt att skapa delaktighet genom samtal och aktiviteter

Vad?

Medarbetare på Folk tandvården Västra Götaland mötte barn och deras vårdnadshavare på bibliotek i samtal kring munhälsa och levnadsvanor.

Hur?

Invånardialogerna anordnades i samband med ett antal aktiviteter för att skapa en inbjudande miljö som uppmuntrade till samtal. Deltagarna hade möjlighet att komma med synpunkter, tankar och önskemål samt ställa frågor.

Varför?

För att bidra till en bättre munhälsa i områden där kariesförekomsten är hög och därmed minska skillnader i tandhälsa samt ge möjlighet till delaktighet och inflytande.

Summering

Deltagarna återkopplade att aktivitetens tema med möjlighet till samtal och aktivitet gav nya insikter avseende munhälsa och levnadsvanor, men också en känsla av delaktighet. Utöver det upplevdes aktiviteterna roliga och arrangemanget som helhet värdefullt.

Hälsoodontologiska enhetens rapportserie

Rapport 1:2023

Sara Olsson
Ann Bergermo

Rapporten finns nedladdningsbar på vgregion.se/folktandvarden

ISBN: 978-91-987059-2-8

Invånardialog med barn och deras vårdnadshavare

Ett sätt att skapa delaktighet genom samtal och aktiviteter

Sara Olsson
Ann Bergermo

Kvalitetskriterier för FoU-rapporter vid Hälsoodontologiska enheten Folk tandvården Västra Götaland

En rapport från Hälsoodontologiska enheten ska:

- vara relevant för praktiskt verksamma och politiker inom tandvård, vård och omsorg,
- sätta studien i ett vidare sammanhang och vända sig till en bredare målgrupp än de som är direkt berörda,
- vara utvecklingsorienterad,
- anknyta till relevant forskning/kunskapsutveckling inom området,
- innehålla beskrivning av bakgrund, material/metod och ha en genomarbetad analys,
- vara tillgänglig, välstrukturerad och kännetecknas av god språkbehandling,
- före publikation granskas av personer med hög kompetens inom aktuellt område.

© Hälsoodontologiska enhetens rapportserie

1 upplagan 2023

ISBN: 978-91-987059-2-8

Hälsoodontologiska enheten
Folk tandvården Västra Götaland
Regionens hus Göteborg

Innehållsförteckning

Förord.....	1
Sammanfattning.....	2
Abstract.....	3
Bakgrund.....	4
Syfte.....	7
Genomförande.....	8
Erfarenheter och reflektioner.....	11
Tack.....	13
Referenser.....	14
Bilaga 1. På Bettet	

Förord

Denna rapport är publicerad i en serie utgiven av Hälsoodontologiska enheten vid Folktandvården Västra Götaland. Den riktar sig till politiker och medarbetare inom hälso- och sjukvård inklusive tandvård och i kommunal omsorgstjänst, till exempel folkhälsoutvecklare, på förskolor, i socialtjänst, på familjecentraler och på folktandvårdskliniker.

Rapporten beskriver ett uppdrag där vi prövat att genom invånardialoger med barn och deras vårdnadshavare vinna ytterligare insikter om målgruppens behov samt skapa möjligheter till delaktighet och inflytande. Det övergripande syftet var att bidra till en bättre munhälsa i de områden där kariesförekomsten är hög och att minska skillnader i tandhälsa. Förhoppningen var också att skapa förtroende för Folktandvården Västra Götaland genom ett aktivt arbete för att förstå barns tankar och upplevelser kopplade till tandvård.

Rapporten är inte granskad enligt regler och kriterier för en vetenskaplig artikel. Medarbetare på Hälsoodontologiska enheten har dock läst manus och gett synpunkter. Genom rapporterna i denna serie vill vi kommunicera underlag för nya arbetssätt som kan bidra till att minska ojämlika skillnader i hälsa.

November 2023
Eva-Karin Bergström
Enhetschef, Hälsoodontologiska enheten
Folktandvården Västra Götaland

Kontaktuppgifter

Eva-Karin Bergström
e-post: eva-karin.bergstrom@vgregion.se

Sammanfattning

Cirka var femte sexåring i Västra Götaland har drabbats av karies. Detta är ett medelvärde för regionen men kariesförekomsten är ojämnt fördelad och det finns stora skillnader mellan olika områden. På de tio procenten av folktandvårdsklinikerna där andelen sexåringar hade högst kariesförekomst hade i genomsnitt nästan hälften karies. Medan på de tio procenten av folktandvårdskliniker där sexåringarna hade den lägsta kariesförekomsten hade i genomsnitt bara en av tio sexåringar karies. Syftet med uppdraget var att bidra till en bättre munhälsa i de områden där kariesförekomsten är hög och att minska skillnader i tandhälsa. Genom invånardialoger var målet att ge möjlighet till delaktighet och inflytande.

Målgruppen vid dialogerna var barn i förskoleåldern och deras familjer. I samband med dialogerna anordnades ett antal aktiviteter, exempelvis pyssel och teater med munhälsotema, för att skapa en inbjudande miljö som uppmuntrade till samtal. Samtalen genomfördes mellan deltagarna och hälsopromotörer anställda vid Folktandvården Västra Götaland. Deltagarna hade vid dialogtillfällena möjlighet att komma med synpunkter, tankar och önskemål samt att ställa frågor.

Deltagarna återkopplade att insatsens tema med möjlighet till samtal och aktivitet gav nya insikter men också en känsla av delaktighet. Utöver det upplevdes aktiviteterna roliga och arrangemanget som helhet värdefullt.

Insatsen har bekräftat värdet av att möta målgruppen i relationsskapande aktiviteter på en neutral arena. Folktandvården Västra Götaland har fått ett flertal nya insikter, till exempel att kunskap om vikten av tandborstning och sockrets påverkan på tandhälsan var ganska god, men när det kom till intagsfrekvens och paus mellan måltiderna var kunskapsnivån lägre. Denna och annan erhållen kunskap under insatsen har varit, och är, en tillgång vid utformning och revidering av informationsmaterial, pedagogiska verktyg och föreläsningmaterial.

Abstract

Approximately one in five six-year-olds in Västra Götaland has suffered from dental caries. This is an average value for the region, but dental caries incidence is unequally distributed and there are large differences in incidence between different areas. In the ten percent of the public dental clinics where the six-year-olds had the highest incidence of dental caries, in average almost half of the six-year-olds had dental caries. Meanwhile in the ten percent of public dental clinics where the six-year-olds had the lowest incidence of dental caries, in average only one in ten six-year-olds had dental caries. The aim of the mission was to contribute to improved oral health in the areas where the incidence of dental caries is high and to reduce differences in oral health. Through resident dialogues the goal was to provide opportunities for participation and influence.

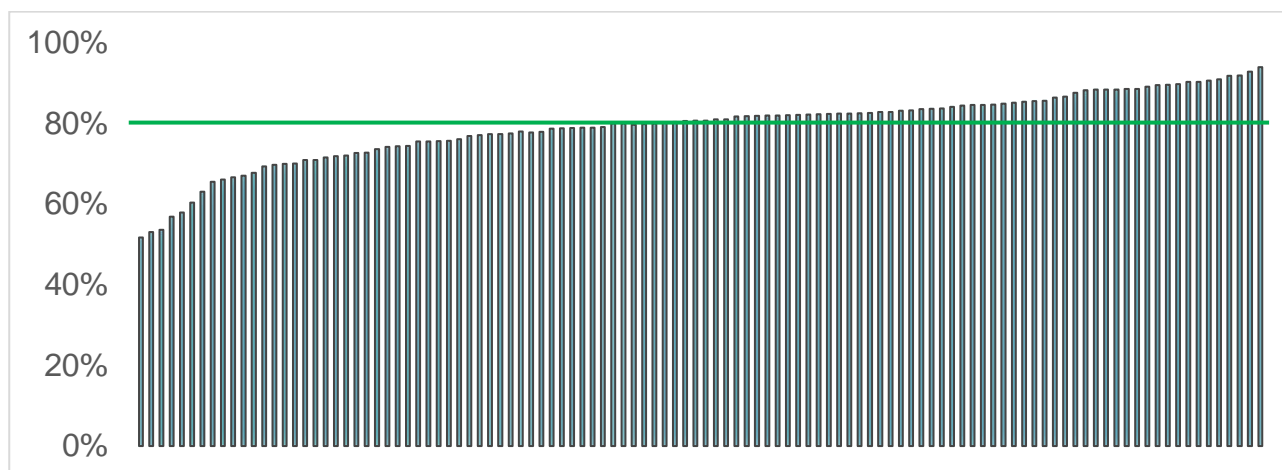
The target group for the dialogues were children of preschool age and their families. Several activities were organized simultaneously with the dialogues, for example crafts and theater with an oral health theme, to create an inviting environment that encouraged conversation. The dialogues were conducted between the participants and health promoters employed by Folk tandvården Västra Götaland. During the dialogue sessions, the participants had the opportunity to express their points of view, thoughts and wishes, as well as asking questions.

The participants responded that the theme of the arrangement with the opportunity for conversation and activity gave new insights but also a feeling of being a part of something. In addition, the activities were perceived as fun and the arrangement felt valuable.

The mission has confirmed the value of meeting the target group in relationship building activities in a neutral arena. Folk tandvården Västra Götaland has gained several new insights, for example that knowledge about the importance of tooth brushing and the impact of sugar on dental health was quite good, but when it came to intake frequency and pauses between meals the level of knowledge was lower. This and other knowledge gained during the dialogue sessions has been, and is, an asset when designing and revising information materials, educational tools and lecture materials.

Bakgrund

Kariesförekomsten är hög bland barn i åldrarna noll till sex år i vissa områden inom Västra Götaland och detta ses även inom Göteborgs stad. WHO hade som mål att 80% av alla sexåringar skulle vara kariesfria 2020. Detta mål nådde Västra Götaland redan 2012 men bara ett par år därefter vände trenden och Västra Götaland kom längre ifrån målet, 2018 låg siffran på 77,9%. Tack vare extra insatser klarade dock Västra Götaland precis WHO:s mål, 2020 var 80,1% av alla sexåringar kariesfria. Under 2021 var 80,5% av alla sexåringar i Västra Götaland kariesfria och under 2022 låg siffran på 81,4%, men det betyder ändå att cirka var femte sexåring har drabbats av karies. Detta är ett medelvärde för regionen men kariesförekomsten är ojämnt fördelad och det finns stora skillnader mellan olika områden.¹

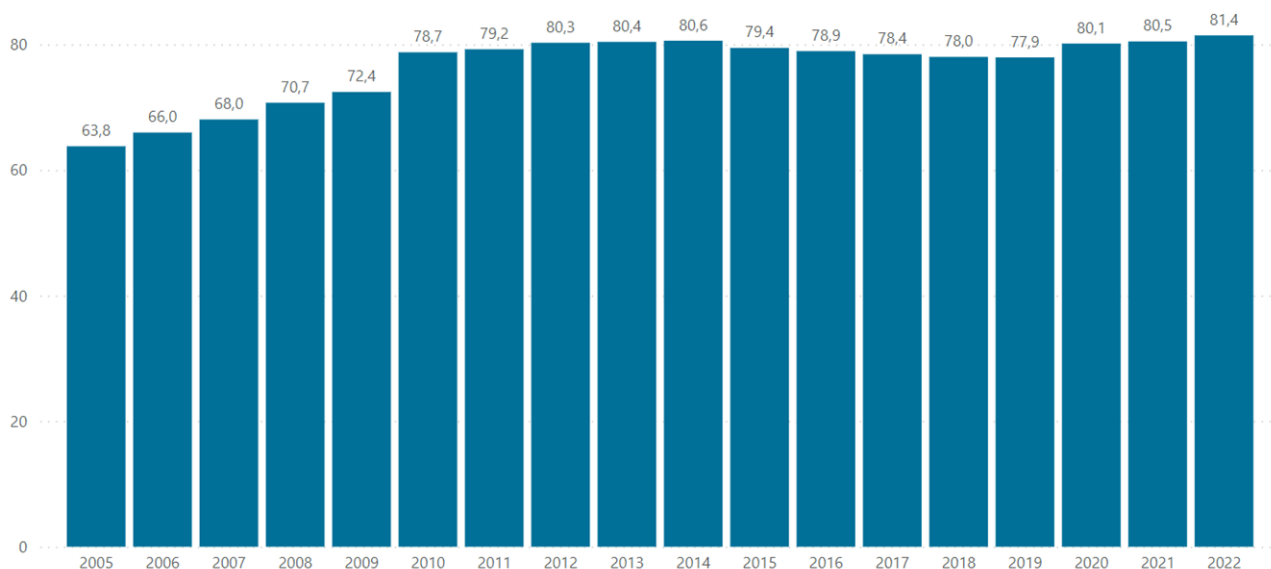
Figur 1. Kliniker utifrån andel sexåringar utan karies eller fyllningar i Folk tandvården Västra Götaland 2022.

Varje stapel i figuren ovan symboliserar en allmäntandvårdsklinik inom Folk tandvården Västra Götaland (framöver endast omnämnt som Folk tandvården) och visar dess andel kariesfria sexåringar. I Västra Götalandsregionen finns det 104 allmäntandvårdskliniker inom Folk tandvården. 2022 låg fortfarande 45 av dessa kliniker under WHO:s mål på 80% kariesfria sexåringar.²

2022 kunde alltså stora skillnader i kariesförekomst hos sexåringar runt om regionen ses. På de tio procenten av folk tandvårdsklinikerna där andelen sexåringar hade högst kariesförekomst hade i genomsnitt nästan hälften karies, endast 58% var kariesfria. Medan på de tio procenten av folk tandvårdskliniker där sexåringarna hade den lägsta kariesförekomsten hade i genomsnitt bara en av tio sexåringar karies, 91% var där kariesfria. Det här betyder att skillnaden mellan klinikerna vars sexåringar som hade den högsta respektive lägsta kariesförekomsten låg på hela 33 procentenheter. Siffrorna är regionala men är även representativa för hur fördelningen såg ut inom Göteborgs stad, där insatsens genomförande planerades.¹

Folk tandvården har som ett prioriterat mål inom hållbar utveckling att andelen kariesfria sexåringar i hela regionen ska öka, samtidigt som skillnaden mellan de kliniker som har den högsta respektive lägsta andelen kariesfria sexåringar minskar.³ 2021 var denna skillnad 34 procentenheter⁴ och 2022 var skillnaden 33 procentenheter.¹ Målet för 2023 är att skillnaden ska minskas till 31 procentenheter, utan att medelvärdet för kariesfria sexåringar i regionen sjunker eller barnen får mer karies på de kliniker där de idag har en låg kariesförekomst.

Sedan 2020 ses som ovan nämnts en förbättring av den genomsnittliga kariesförekomsten hos sexåringar i regionen. Några år tillbaka i tiden visar dock Folk tandvårdens statistik att den genomsnittliga kariesförekomsten hos sexåringar i Västra Götalandsregionen 2015-2019 ökade år för år, och därmed blev färre sexåringar kariesfria under den perioden (figur 2).⁵

Figur 2. Sexåringar med deflt 0 i procent (deflt refererar till primära tänder: d = decayed/karierade, e = extracted due to caries/extraherade på grund av karies, f = filled/fyllda, t = teeth/tänder).

Folktandvårdens tandvårdsledning tog del av statistik kring kariesförekomst och gav Kommunikationsenheten och Hälsoodontologiska enheten i uppdrag att genomföra dialoger med barnfamiljer som en del i arbetet med att minska kariesförekomsten hos små barn. Med denna utgångspunkt växte uppdraget "Arena lekland" fram 2019. I korta drag kunde Arena Lekland beskrivas som en möjlighet för Folktandvården att på en neutral arena möta vårdnadshavare till yngre barn i samtal om deras tankar kring sina barns munhälsa och levnadsvanor. Insatserna genomfördes på lekland och Barnen fanns med i närheten och var delvis delaktiga men fokuset låg på samtal med vårdnadshavarna. Give-aways med tandvårdstema och inspiration erbjöds till deltagarna. Efter pandemin utvecklades ett förbättrat upplägg för invånardialog, enligt slutrapport Arena lekland.⁶

Under 2021-2022 gav Göteborgs hälso- och sjukvårdsnämnd ett nytt uppdrag till Folktandvården att planera och genomföra invånardialoger i utsatta områden i Göteborgs stad.⁷ Arenan för invånardialogerna 2022 var bibliotek, en mötesplats som bjuder in till lärande och kreativitet.

Bibliotek är ett exempel på "third spaces" även kallat "maker spaces", en plats för situerat lärande vilket anknyter till betydelsen av upplevelser. Situerat lärande är en teori om att lärande sker kollektivt och genom att deltagarna bidrar tillsammans till lärandet. Aktivitetsnivån på bibliotek kan vara både lugn och livlig vilket skapar intresse från besökare på olika sätt, till exempel kan förbipasserande besökare involveras spontant i en aktivitet.⁸ Biblioteket är som ett torg där lärande sker genom att invånare deltar tillsammans och i dessa möten skapas förståelse för dem som inte är precis som en själv. Biblioteket är en trygg miljö där lärande sker i komplexiteten av vårt digitala och multikulturella samhälle. Det är en plats där man möter "de andra", människor som har en annan bakgrund än den man själv upplevt.⁹

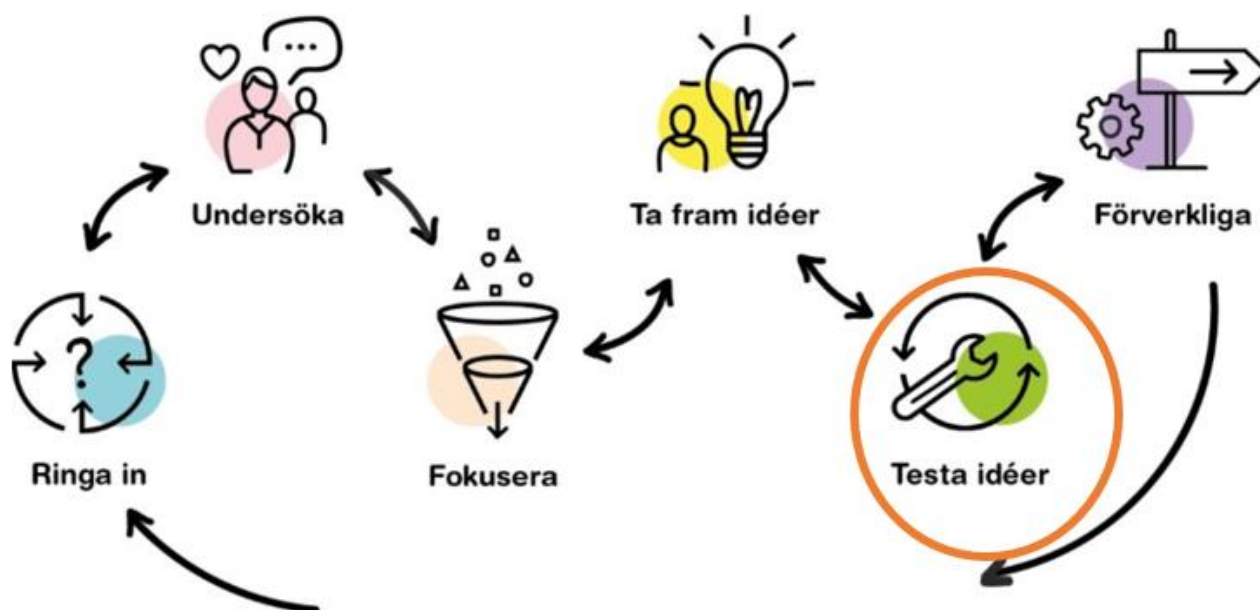
Biblioteket är även en naturlig arena då forskning visar att en av de starkaste markörerna för framtida hälsa och munhälsa är om ett barn går ut grundskolan med godkända betyg eller inte¹⁰. För att koppla samman läsförbättring och munhälsa sågs därför bibliotek som en lämplig arena för invånardialogerna.

Eftersom uppdragsgivare var Göteborgs hälso- och sjukvårdsnämnd valdes bibliotek i utsatta områden i Göteborgs stad ut som arenor för invånardialogerna. Områden i Göteborgs stad där sexåringarna hade högst kariesförekomst var nordöstra Göteborg samt Biskopsgården och de bibliotek som valdes ut var Angered och Hjällbo i nordöstra Göteborg samt Biskopsgården.

Utveckling av konceptet Arena lekland arbetades fram och insatserna på biblioteken utformades med följande förbättringar:

- Biblioteket är till skillnad från lekland en arena som är gratis och öppen för alla, samt är en neutral plats med högt förtroende.
- Annonsering skedde inte inför leklandsdialogerna men planerades inför dialogerna på bibliotek via sociala media och affischer på bland annat förskolor på svenska, engelska, arabiska och somaliska samt tolkar på arabiska och somaliska på plats under dialogerna för att möjliggöra för fler att kunna delta.
- Vid leklandsdialogerna var det mest fokus på vårdnadshavare medans det inför dialogerna på bibliotek planeras ett familjeperspektiv men med fokus på att barnen skulle bli mer delaktiga/inkluderade i samtalet.
- I förberedelserna involverades en expert från "Kunskapscentrum för jämlik vård". Bland annat användes Shiers delaktighetsmodell (figur 3) som inspiration till helhetsupplevelsen, med fokus på barnens delaktighet.¹¹
- Folkvandvårdens hälsopromotörer engagerades för att leda dialogerna och bidra till ett ökat salutogent förhållningssätt i samtalen.
- Återkoppling planerades och genomfördes för deltagare och andra biblioteksbesökare med syfte att bidra till förtroende för Folkvandvården samt skapa en känsla av delaktighet och sammanhang.

Aktiviteten invånardialog på bibliotek är ett exempel på vad Folkvandvården gör i fasen "testa idéer" från Innovationsguide för tjänstedesign av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)¹². Dialogen är inte bara en dialog utan har flera syften. Till exempel lärande och att Folkvandvården signalerar engagemang, öppenhet, nyfikenhet och omtanke.

Figur 3. Innovationsguide för tjänstedesign av Sveriges Kommuner och Regioner

Syfte

Uppdragets övergripande syfte är att bidra till en bättre munhälsa hos barn i förskoleålder och deras familjer i de områden där kariesförekomsten är hög. Insatsen är en del av Folk tandvårdens arbete med målet att minska kariesförekomsten hos sexåringar samt att minska skillnaderna i kariesförekomst mellan olika områden. Vidare är syftet att genom invånardialog i nordöstra Göteborg och i Biskopsgården få ytterligare insikter om målgruppens behov samt skapa möjligheter till delaktighet och inflytande.

Uppdraget har som sekundärt syfte att bidra till öka förtroendet för tandvården genom att Folk tandvården visar sig vara lyhörda och intresserade av att förstå barnens och deras vårdnadshavares tankar och upplevelser.

Genomförande

Folktandvården anordnade under hösten 2022 invånardialoger på bibliotek, vilket innebar att invånare och Folktandvården fick möjlighet att mötas och samtala kring barns tänder och munhälsa. Deltagarna hade även möjlighet att komma med synpunkter, tankar och önskemål samt ställa frågor till Folktandvården. I samband med invånardialogerna anordnades ett antal aktiviteter för att skapa en inbjudande miljö som uppmuntrade till samtal.

Kontakten med biblioteken startade i samtal mellan Folktandvården och Förvaltningen för kulturutveckling som var positiva till samverkan kring hälsa på biblioteken. Bibliotekarier på respektive plats kontaktades och bidrog till aktiviteternas genomförande. Bland annat hittade de lämpliga platser, spred information samt skyltade på plats med barnböcker på tema tänder och munhälsa.

Totalt har tre dialogtillfällen genomförts med sammanlagt cirka 130 deltagare varav cirka 80 barn. Biblioteken i Angered, Hjällbo och Biskopsgården valdes eftersom statistiken visar att kariesförekomsten hos sexåringar i dessa områden är bland de högsta i och kring Göteborg. I dessa områden arbetar även Folktandvårdens hälsopromotörer som främst genomförde dialogerna med barnen och deras vårdnadshavare. Viss igenkänning kunde därmed finnas från familjer som redan träffat på dem på Folktandvårdens kliniker. För att kunna kommunicera med så många barnfamiljer som möjligt fanns arabiska och somaliska tolkar på plats under hela dialogtillfällena. Inför dialogtillfällena genomfördes annonsering på svenska, engelska, arabiska och somaliska. Dessa språk valdes ut då medarbetare på bibliotek och folktandvårdskliniker i områdena där dialogerna genomfördes upplevde att dessa språk var de vanligast talade språken i områdena. Under dialogerna och aktiviteterna har exempel på frågor, utmaningar och tankar från deltagarna samlats, vilket har bidragit till insikter för Folktandvården om deltagarnas behov och önskemål.

Följande aktiviteter ingick i insatsen:

- Kommunikation
- Teater
- Pyssel
- Dialog
- Poängpromenad inklusive give-aways med tandvårdstema
- Återkoppling på biblioteken

Varje dialogtillfälle pågick under två timmar, det började med teaterföreställning som sedan spelades upp igen efter cirka en timme. Detta för att fler skulle ha möjlighet att uppleva teatern om man inte var med på aktiviteten från början. Under resterande tid pågick de övriga aktiviteterna löpande där barnen också kunde pratad med skådespelarna. Skådespelarna arbetar vanligtvis som tandsköterskor med Folktandvårdens preventionsprogram där barn erbjuds fluoridlackning och munhälsolektioner i skolan. Viss igenkänning kunde därmed finnas från barn som redan träffat på dem i skolan.

Genomförande av delaktiviteterna redovisas nedan under rubrikerna: Kommunikation, Teater, Pyssel, Dialog, Poängpromenad och Återkoppling.

1. Kommunikation

Affischer med information på svenska, engelska, arabiska och somaliska skickades ut och sattes upp på både kommunala och privata förskolor samt andra arenor i områdena runt respektive bibliotek. Ytterligare marknadsföring skedde via sociala medier, Göteborgs stads eventkalender och roll-ups på biblioteken. Även intern kommunikation genomfördes före och efter dialogtillfällena med folktandvårdskliniker i närområdena kring aktuella bibliotek och i Folktandvårdens interna tidning På Bettet.

2. Teater

En kort teaterföreläsning spelades upp av tandsköterskor som vanligtvis arbetar med Folktandvårdens preventionsprogram i skolan. Tanken med teatern var att barnen skulle vara med och skapa och driva handlingen framåt. Barnen fick komma med lösningar och svar på funderingar från skådespelarna kring munhälsa och vanor gällande tandborstning samt mat och dryck. Genom denna pedagogik kunde barnens känsla av att ha kunskap stärkas istället för att Folktandvården kom med alla svar och färdiga lösningar.

3. Pyssel

Pyssel med anknytning till mun och tänder genomfördes före och efter teaterföreläsningarna. Här kunde man bland annat dekorera sin egen tandborstmugg som man fick ta med hem. Det fanns även möjlighet att leka och lära mer genom det pedagogiska verktyget Tandboxen och dess innehåll.

4. Dialog

Hälsopromotörer fanns på plats medan pysslet pågick och samtalande under tiden med barnen och familjerna om deras syn på tänder, munhälsa och även önskemål och tankar kring tandvården. Här uppmuntrades besökarna att dela med sig av sina tankar och funderingar, ställa frågor men också kunna komma med önskemål och uttrycka sina behov.

5. Poängpromenad inklusive give-aways med tandvårdstema

En poängpromenad med sex enkla frågor fanns utplacerad i lokalerna. Alla som deltog fick en påse med give-aways med tandvårdstema. I påsarna låg bland annat tandborste, tandkräm, bok med munhälsotema, enkelt informationsblad med bilder, klistermärken och gnuggistatueringar med motiv från appen Rocka munnen.

6. Återkoppling till deltagare/ besökare på biblioteken

Material inklusive bilder på barnens pyssel, citat från deltagare och svar på poängpromenaden skyltades på biblioteken under två veckors tid ca två till tre månader efter att dialogerna och aktiviteterna genomfördes. Detta för att ge återkoppling till deltagarna och andra besökare samt för att förstärka känslan av delaktighet och sammanhang.

Finansiering

År 2021 avsatte Göteborgs hälso- och sjukvårdsnämnd 300 000 kr till insatsen invånardialog men på grund av Covid -19 kunde inte dialogerna genomföras, men i stor utsträckning planeras. Av de avsatta medlen användes 2021 ca 55 000 kr. Resterande 245 000 kr avsattes för att färdigställa och genomföra invånardialogerna under 2022. Av dessa medel användes ca 100 000 kr, företrädesvis till lönekostnader men även tolkkostnader, marknadsföring, transport, material och give-aways. Den totala kostnaden för uppdraget var 155 000 kr.

Erfarenheter och reflektioner

Upplevelsen var att uppdragets syften uppfylldes i hög grad. Deltagare uttryckte uppskattning kring insatsens tema med möjlighet till dialog, pyssel, testa tandborstning, samtal kring glad/ledsen tand, se teater med mera och de flesta ville stanna tills aktiviteten avslutades. Marknadsföringen bidrog till att drygt hälften av besökarna kände till aktiviteten i förväg och planerade in besöket. Knappt hälften av besökarna kände inte till aktiviteten i förväg utan anslöt för att de befann sig på eller runt biblioteket.

Att ha barnens delaktighet i fokus var en ny dimension vilket blev värdefullt, men också innebar att en del av barnen blev distraherade på grund av många valmöjligheter i rummet. Det var meningen att erbjuda aktivitet, kultur, poängpromenad med mera för att skapa inkludering och fungera som grund för samtal både mellan barn och Folk tandvården samt barn och föräldrar. Detta föll väl ut och barnen var i hög grad delaktiga.

Pysslet blev en kreativ stund som lade grund för dialog och då fanns hälsopromotörerna på plats för samtal. Många barn och vuxna ville dela med sig av sin kunskap, beskriva sin vardag samt uttrycka vilka utmaningar och möjligheter kopplat till munhälsa och levnadsvanor som fanns i deras vardag.

En hel del av barnen som kom var äldre än den primära målgruppen, 0-6 år. De äldre barnen som kom var 7-12-åringar och vissa av dem var syskon till de yngre barnen. Vissa av de äldre barnen kom själva, vissa kom tillsammans med yngre syskon och föräldrar. Detta fanns med i vår planering och anpassningar hade gjorts för att även äldre barn skulle kunna delta, och självklart var budskapet relevant och viktigt även för dessa barn.

Upplevelsen var att insatsen bidrog till:

- Ökad kunskap kring barns munhälsa hos deltagarna.
- Ökad delaktighet och intresse för munhälsa bland deltagarna.
- Positiv anknytning till litteratur/läsfrämjande.
- Förstärkt bild av Folk tandvården som en hälsofrämjande och inkluderande verksamhet.

Under dialogerna och poängpromenaden framkom att kunskapen kring sockers påverkan på tandhälsan var ganska god hos deltagarna, och många kände även till att tandborstning morgon och kväll med fluorid tandkräm är bra. Något som framkom under aktiviteten, och som ledde till reflektion för Folk tandvårdens del, var att kunskapen kring hur intagsfrekvens påverkar kariesrisken var ganska låg. De flesta kände inte till att tänderna behöver vila mellan gångerna man äter eller dricker något (förutom vatten). Denna insikt har bland annat resulterat i att Folk tandvården har fått fördjupade insikter och har därmed kunnat anpassa delar av verksamheten ytterligare utifrån målgruppens behov. Exempelvis har information i patientinformationsfolder anpassats samt innehåll i utbildnings- och föreläsningmaterial riktat till anställda inom Folk tandvården justerats. Även ett nytt pedagogiskt material på temat *tändernas vila mellan intagen* har tagits fram och adderats till innehållet i det redan befintliga verktyget Tandboxen.¹³

Exempel på kommentarer från dialogerna:

- Vilken bra poängpromenad, vi lärde oss massor!
- Vilka roliga figurer det vara på tröjorna som Folk tandvårdsgänget hade, tack för tips om tandborstningsappen Rocka munnen!
- Rolig teater och barnen fick vara med i samtalet med skådespelarna! Vi kom hit till Angered för att det var så bra när ni var på Hjällbo bibliotek!

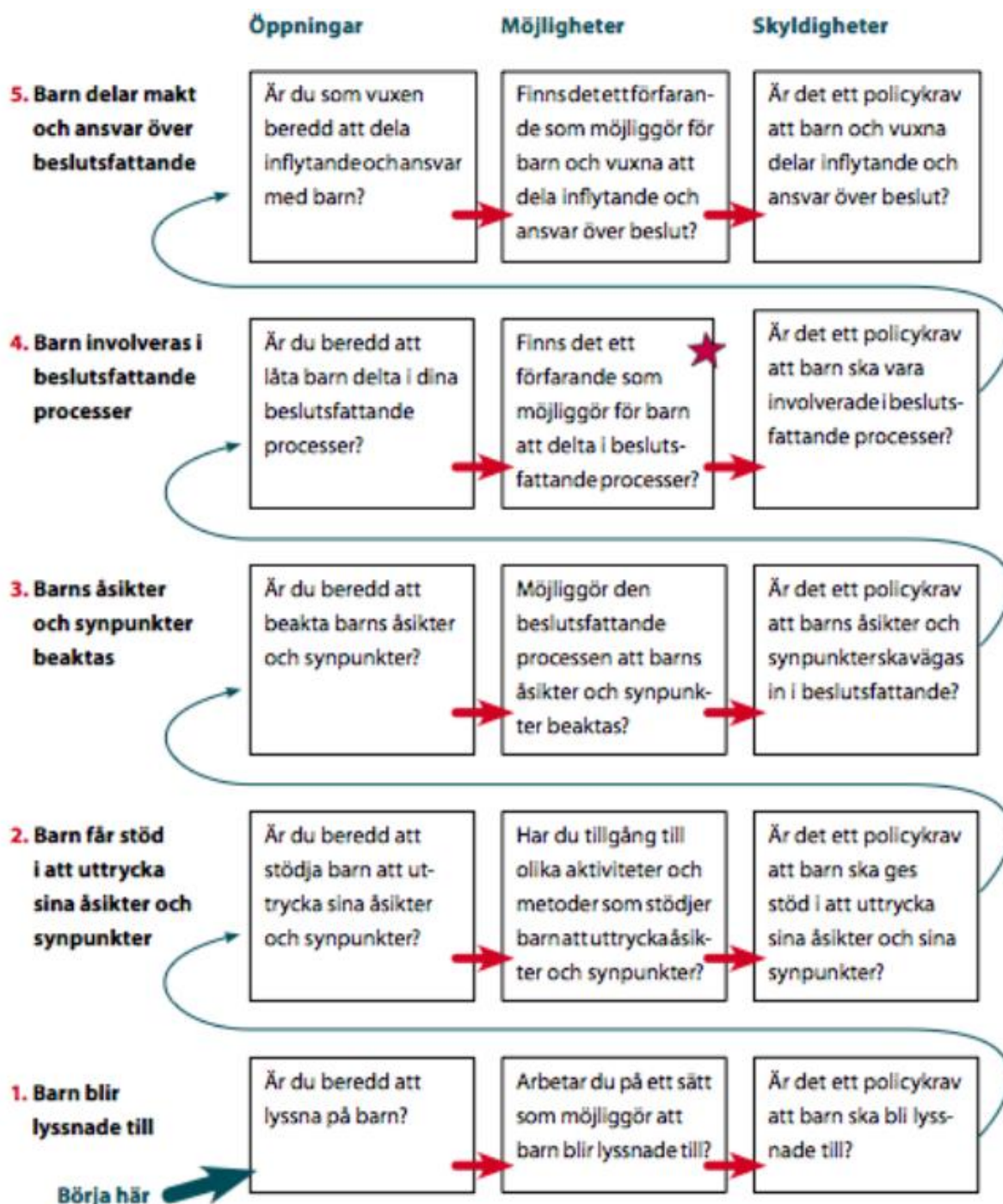
Enligt medarbetare på biblioteken upplevde deltagare och andra biblioteksbesökare Folk tandvårdens återkoppling som positiv samt att den förstärkte känslan av delaktighet och sammanhang.

De genomförda dialogerna har även bidragit till att tillgodose barns rättigheter gällande delaktighet och bästa möjliga hälsa. Detta bland annat i enlighet med artiklarna 12, 13 och 24 i Barnkonventionen.

- Artikel 12. Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.
- Artikel 13. Barn har rätt till yttrandefrihet; att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter, med respekt för andra personers rättigheter.

- Artikel 24. Barn har rätt till bästa möjliga hälsa, tillgång till hälso- och sjukvård samt till rehabilitering.

Att barn får uttrycka sin åsikt och vara delaktiga är av yttersta vikt både för barnen själva men även för Folk tandvården. Genom att göra barnen delaktiga får Folk tandvården mer kunskap om vad som kan göras för att tillgodose barnens behov. Folk tandvården har genom invånardialogerna nått upp till steg tre i Shiers delaktighetsmodell¹¹ och önskar på sikt att nå ännu högre i framtida insatser. En önskan är att skapa ett forum för kontinuerlig dialog tillsammans med barn så att de kan involveras i Folk tandvårdens arbete.

Figur 4. Shiers delaktighetsmodell

Tack!

Stort tack till alla barn och vuxna som deltog på aktiviteterna och delade med sig av sina värdefulla tankar. Även ett stort tack till medarbetare på biblioteken i Angered, Hjällbo och Biskopsgården för engagemang och fint samarbete.

Referenser

1. Folkhälsorapport 2022 – Folktandvården Västra Götaland [Folkhälsorapport \(vgregion.se\)](#)
2. Kliniker utifrån andel sexåringar utan karies eller fyllningar 2022 – Folktandvården Västra Götaland [BI-portal, Folktandvården - Public_Intra \(vgregion.se\)](#)
3. Affärsplan 2023 – Folktandvården Västra Götaland [Detaljbudget 2023 \(vgregion.se\)](#)
4. Folkhälsorapport 2021 – Folktandvården Västra Götaland [Folkhälsorapport \(vgregion.se\)](#)
5. Sexåringar med defekt 0 i procent (%) 2005-2022 – Folktandvården Västra Götaland [BI-portal, Folktandvården - Public_Intra \(vgregion.se\)](#)
6. Slutrapport Arena Lekland – Folktandvården Västra Götaland [Bilaga 1 - Slutrapport uppdrag Folktandvården Arena Lekland 2020.pdf \(vgregion.se\)](#)
7. Uppdrag om åtgärder för att minska kariesfrekvensen i områden där karies är ett stort problem, (Diarienummer: HSNB 2020-00213) – [Hitta i diariet \(vgregion.se\)](#)
8. Bibliotek, en plats för lärande – [Opportunities and challenges for technology development and adoption in public libraries | Proceedings of the 10th Nordic Conference on Human-Computer Interaction \(acm.org\)](#) DOI: <https://doi.org/10.1145/3240167.3240198>
9. Bibliotek som mötesplats – [\(PDF\) How do public libraries function as meeting places? \(researchgate.net\)](#)
10. Mål för social hållbarhet 2030 – Västra Götalandsregionen [Mål för social hållbarhet 2030 \(vgregion.se\)](#)
11. Shiers delaktighetsmodell – [\(PDF\) Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations \(researchgate.net\)](#)
12. Innovationsguiden – Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) [Innovationsguiden | SKR](#)
13. Tandboxen – [VGRplayer - Tandboxen \(vgregion.se\)](#)

Bilaga 1

På Bettet, hösten 2022

Dialog med tandpyssel och teater.

Den 7 oktober ordnade Folk tandvården invånardialog på Angereds bibliotek.

Under pyssel, teater och tipspromenad mötte barn och föräldrar medarbetare från hälsoodontologiska enheten.

– Vi lyssnar in tankar och kunskap som finns kring munhälsa, besökarna ställer frågor och vi får möjlighet att informera, säger Sara Olsson, verksamhetsutvecklare.

Text och bild: Ebba Stromqvist

Under hösten har Folk tandvården ordnat tre invånardialoger – i Biskopsgården, Hjällbo och Angered.

– Det här är ett rikttat uppdrag från hälso- och sjukvårdsnämnden Göteborg för att minska hälsokillnader bland små barn. Dialogerna hålls i socioekonomiskt utsatta områden, där barn har mest karies, säger Sara.

Kunskapen från dialogerna tas om hand och finns med när till exempel nya brosdryver eller kurser skapas. – Det här är både ett sätt att få med sig invånarperspektivet och att erbjuda hälsofrämjande, säger Sara.

Att det blev just bibliotek beror dels på att det är en öppen plats dit alla får komma gratis, dels om att koppla samman Folk tandvårdens hälsoerspektiv med läroplan.

– Den starkaste motivationen för att ha god hälsa i vuxen ålder är att gå ut i naturen med godkämda benny och för att få godkända benny är läroplanen viktig, säger Sara. Susanne Sandström är bibliotekarie i Angered.

– Folk tandvården har varit superprofiterosella, frakt teater och pyssel och ljudtit i hela familjen. Det är positivt för barn att få se vuxna engagera sig, men också att biblioteket kan vara med och främja hälsa. Vi är en öppen arena och har ett demokratiskt uppdrag, så det här är en win-win, säger Susanne. **M**

Både FRÅMVA- medarbetare och hälsopromotörer var med och träffade barn och föräldrar vid invånardialogen i Angered.

Folk tandvårdens egen superhjulste skapade en teater om tänder och munhälsa tillsammans med barnen i publiken.

Sara Olsson, verksamhetsutvecklare och Susanne Sandström, bibliotekarie, gläds över samarbetet mellan Folk tandvården och biblioteket.

"Viktigt är inte med tandhälsa och barn initiativ att prata med oss föräldrar tillsammans med våra barn", säger Matilda Gröte, här med sin dotter Asa.